

A JÁRVÁNY KEZELÉSÉNEK ALKOTMÁNYJOGI VONATKOZÁSAI

CONSTITUTIONAL LAW AND THE PANDEMIC

Gárdos-Orosz Fruzsina¹, Pap András László²

¹tudományos főmunkatárs, Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, Budapest,
egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest
orosz.fruzsina@tk.hu

²az MTA doktora, egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem Gazdálkodástudományi Intézet, Budapest,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Budapest,
kutató professzor, Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, Budapest
pap.andras.laszlo@tk.mta.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány összegzi a járvány állami kezelésének alkotmányjogi vonatkozásait, az „Epidemiológia és jogtudomány” kutatási projekt keretében született írások legfontosabb kérdéseinek és megállapításainak bemutatásával. Az írás második fele az egyenlőség és diszkriminációtilalom kérdéskörének releváns aspektusait mutatja be.

ABSTRACT

The authors provide an overview of the most important pandemic-related constitutional developments and issues, with special focus on the findings of a research project carried out by the Centre for Social Sciences Institute for Legal Studies. The second part of the essay focuses on the relevant dimensions of equality and anti-discrimination law.

Kulcsszavak: veszélyhelyzet, felhatalmazási törvény, diszkrimináció

Keywords: state of emergency, enabling act, discrimination

E tanulmány az „Epidemiológia és jogtudomány” kutatási projekt keretében született írások legfontosabb kérdéseinek és megállapításainak bemutatásával összegzi a járvány állami kezelésének alkotmányjogi vonatkozásait. Az összegzés áttekinti a veszélyhelyzet kihirdetésére és fenntartására, majd megszüntetésére vonatkozó dilemmákat, a különleges jogrend sajátosságait. Az „Epidemiológia és Jogtudomány” kutatás során készült adatbázis alapján a részt vevő kutatók áttekintették a legfontosabb változásokat számos alkotmányjogi kérdésben (lásd

Györy–Weinberg, 2020; Balázs–Hoffman, 2020; Drinóczi, 2020; Szente, 2020; Szilágyi, 2021¹), többek között az alapjogok védelmének alakulására vonatkozóan, részben blogposztok formájában (URL1). E rövid írás részletesebben Pap András László kutatásával, az egyenlőség és diszkriminációtilalom kérdéskörével foglalkozik.

1. A VESZÉLYHELYZET KIHIRDETÉSÉVEL KAPCSOLATOS ALKOTMÁNYOSSÁGI PROBLÉMÁK – AZ ALKOTMÁNYÉRTELMEZÉS HATÁRAI

Az Alaptörvény 53. cikkébe foglalt veszélyhelyzet, amely Magyarországon a Covid19-fertőzéssel összefüggésben kihirdetésre került egy a hat, Alaptörvényben foglalt különleges jogrend közül. A veszélyhelyzetet a kormány hirdetheti ki, ez Magyarországon 2020. március 11-én történt meg (40/2020. (III. 11.) Korm. rend. A Veszélyhelyzet Kihirdetéséről). Ilyen helyzetben a kormány jogosult törvény erejével bíró rendelet alkotására, amely eltérhet bármely hatályos jogszabálytól. A rendeletek csak a veszélyhelyzet kezelésére jöhetnek létre, és annyi ideig maradhatnak hatályban, amíg az a veszélyhelyzet miatt szükséges. A veszélyhelyzet az Alaptörvény szerint az ipari katasztrófa és a természeti csapás. Magyarországon sarkalatos törvény határozhatja meg a veszélyhelyzet kezelésének részletes szabályait, amely a katasztrófavédelemről szóló 128/2011. katasztrófavédelmi törvényben történik meg.

A katasztrófavédelmi törvényben olyan korlátozások lehetősége jelenik meg, mint a közigazgatási eljárási szabályoktól való eltérés, szerződés-kötési kötelezettség előírása, beavatkozás magáncégek irányításába vagy a szabad mozgás és gyülekezés korlátozása a járvány terjedésének a megakadályozása érdekében (A Katasztrófavédelemről szóló 2011. évi CXXVIII. törvény, 47–49. §).

A veszélyhelyzet kihirdetését követően már áprilisban és májusban megjelentek azok a kritikák, amelyek szerint Magyarországon „alkotmányos puccs történt” (Baer, 2020), a hatalom teljes megragadása és a kormány korlátlan felhatalmazása által az ország a diktatúra szélére sodródott (lásd például Scheppele, 2020). Mindezek miatt a kutatás során legelőször azt vizsgáltuk, hogy a veszélyhelyzet kihirdetése alkotmányosnak tekinthető-e, illetve hogy az a felhatalmazás, amelyet a kormány kapott a Parlamenttől annak érdekében, hogy a veszélyhelyzetet rendeleti úton kezelje, alkotmányos-e.

Szente Zoltán kutatásai arra mutattak rá, hogy az Alaptörvény 53. cikkében foglaltakat nagyon tágan értelmezte a kormány akkor, amikor azokra alapítva lehetségesnek látta a veszélyhelyzet kihirdetését. Szente kimutatja, hogy a magyar jogban a járványhelyzet soha nem minősült elemi csapásnak, és az

¹ Az adatbázis Rác Lilla fiatal kutató közreműködésével épült.

általánosan elfogadott, hétköznapi nyelvtani értelmezéssel összhangban a jog dogmatikai elemzése sem tud alátámasztani egy ilyen értelmezést. Álláspontja szerint a kormány tulajdonképpen kiegészítette az Alaptörvényt egy, a katasztrófavédelmi törvényben egyébként a veszélyhelyzeti intézkedés körébe vont kategóriával.

A másik nagy alkotmányjogi kérdés az volt, hogy lehetséges-e a veszélyhelyzet kihirdetése akkor, ha egyébként más speciális szabályok a jogrendben lehetővé teszik a helyzet kezelését. Az egészségügyi törvény (Az Egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény) a katasztrófavédelmi törvény mellett számos lehetőséget kínált e tekintetben. Például az országos tisztifőorvos kötelező tesztelést rendelhet el, karanténról dönthet, és szabadságkorlátozást vezethet be azok esetében, akik fertőzöttek.

Györy Csaba, Balázs István és Hoffmann István rámutatnak arra, hogy ez a jogi következtetés akkor vált látványossá, amikor az országos tisztifőorvosnak néhány napig ugyanazokat a rendeleti szabályokat kellett meghoznia, amelyeket a kormány korábban rendeletben szabályozott, mert jogilag a felhatalmazási törvény hatálybalépésének idején nem volt megoldható a rendeleti folyamatosság.

2. A KORMÁNY KORLÁTLAN FELHATALMAZÁSA

A fenténél sokkal intenzívebben vitatott kérdés volt az az alkotmányjogban, hogy az április elsején kihirdetett, a koronavírus elleni védekezésről szóló törvény miként adott korlátlan felhatalmazást a kormány számára a vírus terjedésének megakadályozására és a hátrányos következményeinek enyhítésére vonatkozó rendeleti szabályok megalkotására, amikor az Alaptörvény szerint a felhatalmazás minden rendelet esetében 15 napig tart, amelyet az Országgyűlés meghosszabbíthat (A koronavírus elleni védekezésről szóló 2020. évi XII. törvény). A szakirodalom felhatalmazási törvénynek is nevezte ezt a jogszabályt, tartva attól, hogy ez a hatalmi visszaélésekre lehetőséget biztosító törvény nem rendeltetésszerű-jóhiszemű alkalmazás esetében az államhatalom totális koncentrációjához vezethet, amelyre a történelemben számos példa volt (Halmai, 2020). A törvény ugyanis lehetőséget adott arra, hogy a veszélyhelyzet fennállásának végéig, amely időpontot a kormány állapít meg, a kormány bármely, a helyzet kezelésével összefüggő tárgykörben rendeletet alkosson.

Bár a felhatalmazást az Országgyűlés visszavonhatta, az Országgyűlés ülésének felfüggesztéséről viszont ezt megelőzve a kormány rendeleti formában dönthetett volna, így akadályozva a korlátlan felhatalmazás megszüntetését. E gyanakvón alapuló gondolkozás az alkotmányjognak biztosan sajátja, hiszen az alkotmányjog kodifikációja mindig azt igényli, hogy a közhatalommal, ál-

lamhatalommal való visszaélést a jog megakadályozza. Egy jó kodifikáció során nincsenek olyan kiskapuk a normaszövegben, amelyek a hatalommegosztásra és a közhatalom korlátozottságára épülő alkotmányos demokrácia alapelveinek érvényesülését veszélyeztetnék. (Jegyezzük meg: a jog általában, például egy szerződés esetében, azt az elvet követi, hogy reméljük a legjobbat, de készülünk fel a legrosszabbra.)

3. ALKOTMÁNYBÍRÁSKODÁS ÉS EMBERI JOGOK

Az Alaptörvény különleges jogrend fejezetében olvasható veszélyhelyzeti szabályozás sok alkotmányos jog korlátozását lehetővé teszi, de vannak olyan jogok, amelyek még ebben az esetben sem korlátozhatóak teljes mértékben.

Az Alaptörvény 54. cikke a különleges jogrendre vonatkozó közös szabályok meghatározásakor úgy fogalmaz, hogy (1) Különleges jogrendben az alapvető jogok gyakorlása – az élethez, az emberi méltósághoz való jog, valamint a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog, illetve a kínzás, kegyetlen, embertelen bánásmód tilalma, illetve az emberen végzett kísérletek tilalma kivételével – felfüggeszhető vagy a szükséges és arányos mértéken túl is korlátozható. Különleges jogrendben az Alaptörvény alkalmazása nem függeszthető fel, az Alkotmánybíróság működése nem korlátozható.

Egy ügyben például az Országgyűlési képviselők egynegyede az Alkotmánybírósághoz fordult egy olyan rendelet alkotmányellenességét állítva, amely nemzetstratégiai jelentőségűvé emelte két médiapiaci szereplő fúzióját. Az indítványozók szerint ez nemcsak törvényellenes volt, hanem az állam a plurális média védelmére vonatkozó alkotmányos kötelezettségét is sértette. Az Alkotmánybíróság úgy döntött, hogy nincs hatásköre gazdaságpolitikai kérdésekben, azaz nem bírálhatja felül a kormányt azon véleményében, miszerint a fúzió nemzetstratégiai jelentőségű, így nem vonatkoztak rá az általános versenyhatósági szabályok. Tehát a rendelet nem sértette az Alaptörvényt, a médiapluralitás alkotmányos elvét vagy a polgárok plurális médiához fűződő jogait (16/2020. (VII. 8.) AB határozat).

Egy másik esetben – erről külön is lesz szó e lapszámban – az Alkotmánybíróság megállapította, hogy nem alaptörvény-ellenes a rémhírterjesztéssel kapcsolatos új büntetőjogi szabályozás, amelyet különleges jogrend idején kell alkalmazni. A határozat ugyanakkor alkotmányos követelményként megállapította, hogy a rémhírterjesztés büntetése vonatkozó rendelkezés csak az olyan tény közlését fenyegetheti büntetéssel, amelyről az elkövetőnek a cselekmény elkövetésekor tudnia kellett, hogy hamis, vagy amelyet maga ferdített el, és amely a különleges jogrend idején a védekezés akadályozására vagy megghiúsítására alkalmas (15/2020. (VII. 8.) AB határozat).

4. A MEGNÖVEKEDETT TÁRSADALMI EGYENLŐTLENSÉGEK

A koronavírus és az ahhoz köthető intézkedésekkel valószínűleg leggyakrabban a diszkrimináció, más szóval a hátrányos megkülönböztetés tilalma, illetve pozitív értelemben az egyenlő bánásmód követelménye mint alkotmányos alapjog merül fel. Az alkotmány az alapjogvédelem során elsősorban az állam számára határoz meg cselekvési korlátokat és kötelezettségeket, amelyek sajátos kihívásokat jelentenek egy olyan járvány esetében, amely eleve célzottan, hátrányosan érinti a társadalom egyes csoportjait.

Nézzünk néhány példát a csoportspecifikus hatásra! Elsőként emberi, társadalmi cselekvéstől függetlenül is erőteljesebben jelentkeznek a vírus bizonyos csoportok vonatkozásában. Ilyen az idősek vagy krónikus betegek kiemelt veszélyeztetettsége. Ettől elkülönült eset az, amikor a vírussal kapcsolatos intézkedések automatikusan hátrányosan érintenek egyes csoportokat. A siketeket (világban a becült számuk 466 millió) például a kötelezően viselt maszk akadályozza a szájáról olvasásban. A New York-i ortodox zsidók például nemcsak arra panaszkodtak, hogy a látogatási tilalommal sújtott kórházakban a közösség nem vehet a vallási előírásoknak megfelelő búcsút a haldoklóktól, de a kötelező határidőn belül eltemetni sem tudták halottaikat (adminisztratív és egészségügyi kapacitás hiányában). A karantén tovább nehezíti a fogyatékosággal élők vagy menekülttáborban élők szolgáltatásokhoz hozzáférését is. A vírushelyzetből közvetetten fakadó egyenlőtlenségek következő, talán legbonyolultabb köre olyan *társadalmi* jelenségeket érint, amelyek következménye az lesz, hogy akár maga a vírus, vagy az állami intézkedések (vagy éppen azok elmaradása) bizonyos csoportokat *közvetlenül* hátrányosan érintenek.

A *The New York Times* 2020 júliusában publikált (május végi adatok alapján, közel ezer megyében és 640 ezer betegen végzett) elemzése (Opiel et al., 2020) például kimutatta, hogy az ország különböző területein, a városokban, a kertvárosokban és a vidéken valamennyi korcsoportban egyaránt elmondható a fekete és a hispán lakosság felülreprezentációja a koronavírusos megbetegedések terén. A két etnikai csoportba tartozó személyek fertőzöttsége háromszorosa fehér szomszédaiknak, és kétszer akkora valószínűséggel halnak meg. Az okok, e két csoport rosszabb szocioökonómiai helyzetéből fakadóan többfélék lehetnek: általánosan rosszabb az egészségi állapotuk, felülreprezentáltak azokban a foglalkoztatási ágakban, ahol nem lehetséges az otthoni munkavégzés vagy a távolságtartás, többet utaznak tömegközlekedési eszközökön, illetve zsúfoltabb lakáskörülmények között, az idősebb generációkkal közös térben élnek.

A járványügyi szabályok szankcionálása során is egyetemesnek tekinthető a faji-etnikai kisebbségeket érintő kiemelt figyelem és sok esetben az erőszakosabb hatósági fellépés. A Black Lives Matter mozgalom előretörése Amerikában annak a jól dokumentált jelenségnek a következménye, hogy a meglévő, ez eset-

ben faji-etnikai alapon konceptualizált társadalmi egyenlőtlenségeket (például a büntető-igazságszolgáltatási rendszerben, ezen belül kiemelten a rendészet terén) felerősítik a vírus és a járványügyi intézkedések (McCrudden, 2020).

Hasonló adatokat láthatunk az őslakosok vonatkozásában: itt is általános a rosszabb egészségi állapot (több a kardiovaszkuláris probléma, asztma, cukorbetegség), és kevesebb a társadalombiztosítási ellátott, gyakran a vírus elleni védekezést nyelvi nehézségek is akadályozzák (amennyiben csak vagy leginkább a törzsi nyelvet beszéljük), és a lazuló rendészeti-igazgatási kapacitás erősíti a deforesztációt, a közösségek életterének további csökkenését (lásd például URL2). A rezervátumokban működő kaszinók bezárása további jelentős gazdasági terheket ró az amerikai őslakosokra.

Közép-Európában a roma aktivisták és kutatók mutatnak rá a vírus hatására, amely az állami szolgáltatórendszer alul- és felülműködésében egyaránt megjelenik. A rendészeti szervek kiemelt „figyelme”, gyakran erőszakos fellépése (ahol a járványügyi intézkedések túlkapásokhoz vezethetnek) a szociális ellátórendszer gyengeségével párosul. A 12 millió európai roma fele az Európai Unióban él, és itt 80%-uk szegénységben, megfelelő járványvédelmi eszközök nélkül (Tudor, 2020). Az Unió Alapjogi Ügynökségének 2016-os jelentése szerint az európai romák 30%-a olyan háztartásban él, ahol nincs vezetékes ivóvíz, 46%-uk pedig olyan helyen, ahol nem található beltéri illemhelyiség, zuhanyzó vagy fürdő. Magyarországon több mint 250 olyan település volt, ahol a víz- és csatornarendszer hiánya miatt csak közkutakból lehet vízhez jutni (Uszkiewicz, é. n.). Ez nyilvánvalóan akadályozza a járvány elleni védekezés alapjául szolgáló higiénias előírások betartását. A vírus elleni védekezés keretében elrendelt iskolabezárások, az online távoktatás fokozza az egyébként sem behozható hátrányokat és az iskolai lemorzsolódást. A technológiai eszközök és a használatukhoz szükséges tudás hiánya mellett, sok család esetében olyan elemi feltételek is hiányoznak ugyanis, mint az áram.

Természetesen nemcsak a faji-etnikai kisebbségeket sújtja kiemelten a vírus: nehezebb a távoktatásban és távmunkában egyszerre dolgozó egyedülálló szülők, többnyire nők helyzete, ahogy az otthoni beteg- és idősápolás is jobban sújtja a nőket. A vírus tovább tágítja a férfiak és nők közötti egyenlőtlenség ollóját. A távolságtartás és a karantén a világ munkaerőpiacának 81%-át érintette: a nőket azonban lényegesen súlyosabban. A női foglalkoztatás a világ legtöbb helyén formális munkaviszonyon kívül és társadalombiztosítási ellátás nélkül folyik – és a pandémia alatt is elsőként e munkahelyek szűnnek meg. A gyengébb gazdaságú országokban ez akár 90% feletti is lehet (Addati et al., 2018), amelynek 28%-a a családi vállalkozásban végzett (nem dokumentált) munka (Moussié–Staab, 2020). A pandémia rontotta a nők helyzetét az igazságszolgáltatáshoz történő hozzáférésben is. Az ENSZ rámutat a családon belüli és párkapcsolati erőszak, a szexuális erőszak radikális emelkedésére, ahol a rendőrség kapacitáshiánnyal

szembesül, és a bírósági rendszer is lassabban működik (ha egyáltalán); csökken a szociális és jogsegélyszolgálatok emberi erőforrása, akadoznak a távortartási lehetőségek, veszélyesek és gyakran bezárnak az anyaothonok (URL3). A járvány visszafordíthatja a nők és lányok érdekében folytatott több évtizedes küzdelmet is: a gyermekházasságok számát láthatóan növeli az iskolák bezárása (és a szegénység), de a tiltott női nemiszerv-csonkítás is gyakoribb a családvédelmi és rendészeti kapacitáscsökkenés miatt. A vírus elleni védekezést és az állami szolgáltatások igénybevételét nehezíti, hogy globálisan 20%-kal kevesebb nőnek van okostelefonja és internet-hozzáférése, mint férfinak.

A kérdés az, hogy felmerül-e az állam vagy intézményeinek valamilyen jogi felelőssége a fókuszáltan jelentkező, kiemelten hátrányos helyzet vonatkozásában. A releváns jogtudományi kutatások arra fókuszálnak, hogy az antidiszkriminációs jog eszközeivel hogyan ragadható meg mindez. Ennek megértéséhez tekintsük át a diszkrimináció jogi fogalmát!

5. A DISZKRIMINÁCIÓS JOG VÁLASZLEHETŐSÉGEI

A polgárok, az emberi lények származástól, vagyoni helyzetétől, egészségi állapotától vagy egyéb személyes tulajdonságuktól független „jogegyenlősége” a posztfeudális modern társadalmak posztulátuma, és az emberi jogok egyetemességére épülő 20. századi világrend alapvetése. Ez ugyanakkor nem jelent jogilag kikényszeríthető védelmet a vagyoni, társadalmi vagy éppen biológiai adottságok tekintetében fennálló különbségekkel szemben.

A „hátrányos megkülönböztetés tilalma” mint jogi előírás nem egy önmagában értelmezhető deklaráció, nem általános tilalmat jelent, hanem több további, konkrét, jogilag specifikusan meghatározott értelmezési tartomány metszetében kap értelmet. Egyrészt a jogalkotónak meg kell határoznia azokat a (többnyire a személyiség lényegi vonásának tartott, úgynevezett) tulajdonságokat (mint például a nemzetiség, faj, nem, szexuális orientáció), amelyekre alapozva a különbségtétel tilalmazott. A magyar jogalkotó a közösségi jog irányelveiben megfogalmazott védelem átültetésekor, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvtv.) megalkotásakor a széleskörűen értelmezhető „egyéb tulajdonságon” alapuló hátrányos megkülönböztetésre is kiterjesztette a diszkrimináció tilalmát (bővebben lásd például Balogh et al., 2010).

A diszkriminációtilalom fogalmának további eleme, hogy csak valamilyen konkrét jog- és életviszonyban és konkrét kötelezettek vonatkozásában értelmezhető. Ez lehet az állam például közoktatási, rendészeti vagy egészségügyi ellátórendszerében, de a privátszférára is kiterjedhet a munka világában vagy a nyilvánosan elérhető szolgáltatások terén.

Az antidiszkriminációs jog cizellálja a tiltott hátrányos megkülönböztetés formáit: közvetlen hátrányos megkülönböztetésről akkor beszélünk, ha „összehasonlítható helyzetben lévő” személyek között, valamely (a fentiek szerint védett) csoportképző tulajdonsága miatt kerül sor különbségtételre, anélkül, hogy ez a jogviszony tárgyával tárgyilagos mérlegelés szerint észszerű összefüggésben lenne. *Közvetett hátrányos megkülönböztetés*ről akkor beszélünk, amikor semlegesnek és elfogulatlannak tűnő (és esetleg valóban annak is szánt) intézkedések végrehajtása folyamán kiderül, hogy azok egy bizonyos, körülírható, védett tulajdonsággal jellemezhető csoporthoz tartozó személyek számára hátrányokhoz vezetnek. Emellett külön diszkriminációtípusként jelenik meg a „zaklatás”, amikor valamilyen intézkedés, feltétel, mulasztás, utasítás vagy gyakorlat következtében az áldozat méltóságát, személyét sértő, megalázó légkör alakul ki. Itt a zaklatásmentes ügymenet megteremtésének kötelezettsége a munkáltatót, adott esetben az intézményt működtető állami szervet vagy szervezetrendszerterheli. Leginkább ez a fogalom alkalmas arra, hogy megragadja az intézmények struktúrájába, gyakorlatába kódolt – a járvány során felerősödő – kirekesztést (bővebben lásd Pap, 2017).

Összefoglalva elmondható, hogy a diszkrimináció, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, noha a köznyelvben elterjedt az előítéletességgel összefüggésbe hozható jelenségekre kiterjesztő, tágabb értelmű használata, egy (meglehetősen komplex) jogi fogalom, amely bizonyos magatartásokat (jogi) szankció (például pénzbüntetés) mellett tilalmaz. A diszkrimináció tilalma bár erőteljes, de értelemszerűen korlátozott hatáskörű eszköz a sokféle (és adott esetben igazságtalannak, erkölcsileg vállalhatatlannak tartott) társadalmi egyenlőtlenség elleni fellépésére: mégis, a jog a társadalompolitika és társadalmi igazságosság egyik adekvát eszköze, ezért a jogtudományi kutatások és elemzések egy része arra fókuszál, hogy a járvány és a járványügyi intézkedések sújtotta társadalmi környezetben melyek a mélyülő egyenlőtlenségek elleni fellépés lehetőségei.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A Jogtudományi Intézet alkotmányjogi természetű kutatásai során további kérdések fogalmazódtak meg a tulajdonhoz való jog korlátozásával, a szerződési szabadság védelmével, egyes adójogi változások alkotmányjogi értelmezésével vagy a szociális jogok, állami támogatások kérdéseivel kapcsolatban. Vizsgálatokat folytattunk a demokratikus működést lehetővé tévő pártszerkezet és a politikai vélemény médiakommunikációjával összefüggő kérdésekben a bírósági eljárás változásaival összefüggő problémák vonatkozásában. A pandémia kezelésének kereteit is az Alaptörvény határozza meg, így minden vonatkozó szabállyal kapcsolatban feltehető első kérdés az, hogy illeszkedik-e az új, különleges norma

az alkotmányos jogrendbe. A különleges jogrendi szabályozás lényege az, hogy veszélyhelyzet esetében is alkotmányos helyzetben marad a működő állam, tehát nem lép ki az alkotmányon kívülre. Ezt az Országgyűlés és az Alkotmánybíróság, valamint a civil társadalom is folyamatosan hivatott ellenőrizni, hiszen anélkül az alkotmányos követelmények csak pusztába kiáltott szavak.

A kutatás „A magyar jogrendszer reagálóképessége (FK 129018)” NKFI által támogatott projekt része, amelyet a Társadalomtudományi Kutatóközpont „Epidemiológia és jogtudomány” projektje is finanszíroz.

IRODALOM

- Addati, L. – Cattaneo, U. – Esquivel, V. et al. (2018): *Care Work and Care Jobs for the Future of Decent Work*. Geneva: International Labour Organization, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_633135.pdf
- Baer, D. (2020): The Shocking ‘Coronavirus Coup’ in Hungary was a Wake-up Call. *Foreign Policy*, 31 March 2020. <https://foreignpolicy.com/2020/03/31/viktor-orban-hungary-coronavirus-coup/>
- Balázs I. – Hoffman I. (2020): *Közigazgatás koronavírus idején – A közigazgatási jog rezilienciája?* (MTA Law Working Papers, 2020/21) Budapest: TK JTI, <https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/kozigazgatas-koronavirus-idejen-a-kozigazgatasi-jog-rezilienciaja>
- Balogh L. – Kádár A. K. – Majtényi B. et al. (2010): *Antidiszkriminációs és esélyegyenlőségi alapismeretek*. Budapest: L’Harmattan Kiadó
- Drinóczi T. (2020): *Hungarian Abuse of Emergency Regimes, also in the Light of Covid-19 Crisis*. (MTA Law Working Papers, 2020/13) Budapest: TK JTI, <https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/hungarian-abuse-of-constitutional-emergency-regimes-also-in-the-light-of-the-covid-19-crisis>
- Gárdos-Orosz F. – Szente Z. (2018): *New Challenges to Constitutional Adjudication in Europe: A Comparative Perspective*. New York: Routledge
- Gyóry Cs. – Weinberg N. (2020): Emergency Powers in a Hybrid Regime. The Case of Hungary. *Theory and Practice of Legislation*, 329–353. DOI: 10.1080/20508840.2020.1838755, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20508840.2020.1838755?scroll=top&needAccess=true>
- Halmi G. (2020): How Covid Unveils the True Autocrats: Orbán’s Ermächtigungsgesetz. *Iconnect*, Blog of the International Journal of Constitutional Law, <http://www.iconnectblog.com/2020/04/how-covid-19-unveils-the-true-autocrats-viktor-orbans-ermachtigungsgesetz/>
- McCrudden, C. (2020): Democracy, Protests, and Covid-19: The Challenge of (and for) Human Rights. *UK Constitutional Law Association*. 19 June 2020. <https://ukconstitutionallaw.org/2020/06/19/christopher-mccrudden-democracy-protests-and-covid-19-the-challenge-of-and-for-human-rights/>
- Moussié, R. – Staab, S. (2020): Three Ways to Contain COVID-19’s Impact on Informal Women Workers. *UN Women / Women Count*, 18 May 2020. <https://data.unwomen.org/features/three-ways-contain-covid-19s-impact-informal-women-workers>
- Oppel, Jr., R. A. – Gebeloff, R. – Lai, K. K. R. et al. (2020): The Fullest Look Yet at the Racial Inequity of Coronavirus. *The New York Times*, 5 July 2020. <https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/05/us/coronavirus-latinos-african-americans-cdc-data.html>

- Pap A. L. (2017): *Intézményes diszkrimináció és zaklatás. (MTA Law Working Papers, 2020/9)* Budapest: TK JTI, <https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/intezmenyes-diszkriminacio-es-zaklatas>
- Scheppele, K. L. (2020): *Orban's Emergency. Verfassungsblog*, <https://verfassungsblog.de/orbans-emergency/>
- Szente Z. (2020): *A 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet alkotmányossági problémái. (MTA LAW Working Papers, 2020/9)* <https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/a-2020-marcius-11-en-kihirdetett-veszelyhelyzet-alkotmanyossagi-problemai>
- Szilágyi E. (2021): *Policy Financing in the Time of the COVID-19 Epidemic – A Case Study of Hungary. Intersections East European Journal of Society and Politics*, 7.
- Tudor, M. (2020): *The European Union Is Failing Its Largest Ethnic Minority in Times of Coronavirus Crisis. The Brussels Times*, <https://www.brusselstimes.com/opinion/103370/the-european-union-is-failing-its-largest-ethnic-minority-in-times-of-coronavirus-crisis/>
- Uszkiewicz, E. *Romák a járvány idején. SPECTRA, Lendület MTA–ELTE*, <https://bit.ly/3c5jWwA>
- URL1: *JTI Blog Epidemiológia és jogtudomány*. <https://jog.tk.hu/covid19>
- URL2: *9 Ways Indigenous Rights Are at Risk during the Covid-19 Crisis. (20 May 2020.): Cultural Survival*. <https://www.culturalsurvival.org/news/9-ways-indigenous-rights-are-risk-during-covid-19-crisis>
- URL3: *UN Human Rights: Joint Statement by the Special Rapporteur and the EDVAW Platform of Women's Rights Mechanisms on Covid-19 and the Increase in Violence and Discrimination Against Women*. <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26083&LangID=E>